

مقدمه علم فقه و حقوق اسلامی

تدوین و تألیف:

دکتر محمد خالد نبی نیا

مدرس دانشگاه و پژوهشگر

دکتر کریم کوخایی زاده

عضو هیئت علمی دانشگاه ایلام

رشد و آموزش

سرشناسه	:	نبی نیا، محمدخالد، ۱۳۶۳-
عنوان و نام پدیدآور	:	مقدمه علم فقه و حقوق اسلامی/محمدخالد نبی نیا، کریم کوخایی زاده.
مشخصات نشر	:	تهران؛ دادبخش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۱۶۳ ص.
شابک	:	978-622-7194-64-7
وضعیت فهرست نویسی	:	فہیا
یادداشت	:	کتابنامه؛ ص. ۱۵۵-۱۶۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	:	اصول فقه Islamic law -- Interpretation and construction فقه Islamic law
شناسه افزوده	:	کوخایی زاده، کریم، ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگره	:	۱۵۵BP
رده بندی دیویی	:	۳۱/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۶۸۰۰۲۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فہیا

کتابت و فروش

عنوان کتاب:	مقدمه علم فقه و حقوق اسلامی
ناشر:	دادبخش
مؤلف:	دکتر محمدخالد نبی نیا - دکتر کریم کوخایی زاده
چاپ اول:	پاییز ۱۴۰۰
شمارگان:	۵۰۰ جلد
شابک:	۹۷۸ - ۶۲۲ - ۷۱۹۴ - ۶۴ - ۷
قیمت:	۵۹,۰۰۰ تومان

تهران، میدان انقلاب، کارگر شمالی، کوچه رستم، پلاک ۲۱

۰۲۱ - ۶۶ ۴۸ ۹۳ ۰۵ - ۶۶ ۴۶ ۲۸ ۵۶

dadbakhshlaw@gmail.com

حقوق این کتاب برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
فصل اول: کلیات.....	۱۷
اهمیت و ضرورت آشنایی با فقه و حقوق اسلامی.....	۱۸
تعریف فقه.....	۱۸
فقه در اصطلاح قرآن و حدیث.....	۱۹
معنای اصطلاحی فقه.....	۲۱
موضوع علم فقه.....	۲۴
غرض و فایده علم فقه.....	۲۵
نیاز به فقه.....	۲۹
الف) از دیدگاه قرآن.....	۲۹
ب) از دیدگاه سنت.....	۲۹
ج) از دیدگاه فقها.....	۳۰
رابطهی فقه و حقوق.....	۳۰
الف) مرحله‌ی نظریه‌پردازی و تحلیل علمی.....	۳۳
ب) مرحله‌ی استنباط حکم و وضع قانون.....	۳۴
ج) مرحله‌ی اجرای احکام شرعی و قواعد حقوقی.....	۳۴
مفهوم اخلاق.....	۳۵
نسبت فقه و اخلاق.....	۳۶
نسبت حقوق و اخلاق.....	۳۷
شاخه‌های علم حقوق.....	۳۸
حقوق داخلی.....	۴۰

- شاخه‌های حقوقی خصوصی ۴۱
- ۱- حقوق مدنی ۴۱
- ۲- حقوق تجارت ۴۲
- ۳- حقوق دریایی ۴۴
- ۴- حقوق هوایی ۴۴
- شاخه‌های حقوق عمومی ۴۵
- ۱- حقوق اساسی ۴۵
- ۲- حقوق اداری ۴۶
- ۳- حقوق مالیه ۴۶
- ۴- حقوق جزا ۴۷
- ۵- حقوق کار ۴۸
- ۶- آیین دادرسی مدنی ۴۹
- ۷- آیین دادرسی کیفری ۵۰
- حقوق خارجی (بین‌الملل) ۵۱
- حقوق بین‌الملل عمومی ۵۱
- حقوق بین‌الملل خصوصی ۵۲
- فصل دوم: منابع و تقسیمات احکام فقهی و حقوقی ۵۵**
- حکم شرعی ۵۶
- تقسیمات حکم شرعی ۵۸
- حکم تکلیفی و وضعی ۵۸
- اقسام حکم تکلیفی ۶۱
- الف) وجوب ۶۲
- اقسام وجوب ۶۳
- وجوب عینی و کفایی ۶۳

- ۶۵..... وجوب تعیینی و تخییری
- ۶۵..... وجوب موقت و غیرموقت
- ۶۷..... وجوب موسع و وجوب مضیق
- ۶۷..... وجوب مطلق و مشروط
- ۶۸..... واجب معلق و منجز
- ۶۹..... وجوب نفسی و غیری
- ۷۰..... وجوب اصلی و وجوب تبعی
- ۷۱..... وجوب تعیینی و وجوب تخییری
- ۷۲..... وجوب تعبدی و وجوب توصلی
- ۷۳..... وجوب عقلی و وجوب شرعی
- ۷۴..... ب) حرمت
- ۷۵..... ج) استحباب
- ۷۶..... د) کراهت
- ۷۷..... ر) اباحه
- ۷۹..... تقسیم حکم به واقعی و ظاهری
- ۸۲..... احکام اولیه و ثانویه
- ۸۶..... احکام حکومتی
- ۸۸..... فتوا
- ۹۰..... تفاوت حکم و فتوی
- ۹۳..... تقسیم حکم به مولوی و ارشادی
- ۹۸..... تقسیم حکم به حکم امضائی و حکم تأسیسی
- ۱۰۳..... فصل سوم: تقسیم احکام بر مبنای موضوع
- ۱۰۴..... تقسیم احکام بر مبنای موضوع

فصل چهارم: تقسیم و دسته‌بندی ابواب فقهی ۱۲۱

تقسیم و دسته‌بندی ابواب فقهی ۱۲۲

۱- تقسیم مباحث فقهی در فقه عامه ۱۲۲

۲- تقسیم مباحث فقهی در فقه شیعه ۱۲۳

الف) طرح‌های قدیمی از تقسیم مباحث فقهی ۱۲۴

۱- روش سلار بن عبدالعزیز ۱۲۴

۲- روش قاضی بن برآج ۱۲۵

۳- روش ابوالصلاح حلبی ۱۲۵

ب) تقسیم‌بندی‌های دوره‌ی میانی ۱۲۶

۱- روش مرحوم محقق حلی ۱۲۶

۲- روش شهید اول ۱۲۶

۳- روش فاضل مهنداد ۱۲۷

۴- روش تقسیم‌بندی فیض کاشانی ۱۲۸

نگاه اجمالی به ترتیب کلی ابواب فقه ۱۲۹

دلیل نامگذاری ابواب فقهی به «کتاب» ۱۳۱

روش تقسیم ابواب فقهی تحت تأثیر علم حقوق ۱۳۳

فصل پنجم: مراتب حکم شرعی ۱۳۵

کلام مرحوم آخوند در کتاب «درر الفوائد» ۱۳۶

الف) مرحله‌ی اقتضاء ۱۳۸

ب) مرحله‌ی انشاء (مرحله‌ی جعل) ۱۳۹

ج) مرحله‌ی فعلیت ۱۴۲

د) مرحله‌ی تنجز ۱۴۳

مراحل وضع قانون ۱۴۵

۱- تصویب قانون ۱۴۶

- ۲- امضاء قانون ۱۴۸
- الف) طرح‌ها و لوایح یک فوریتی ۱۴۹
- ب) طرح‌ها و لوایح دو فوریتی ۱۴۹
- ج) طرح‌ها و لوایح سه فوریتی ۱۵۰
- ۳- انتشار قانون ۱۵۱
- منابع و مآخذ ۱۵۵